

Over de ongewenste gevolgen van Club Extra

Het is inmiddels meer dan 25 jaar geleden dat de Calo in Zwolle een speciale sportvoorziening oprichtte voor motorisch minder vaardige kinderen die zich moeilijk op een gewone sportvereniging bleken te kunnen handhaven. De nog steeds bestaande voorziening werd 'Club Extra' genoemd en is bedoeld voor vier- tot twaalfjarigen die met moeite leren bewegen. In kleine groepen en onder auspiciën van gekwalificeerde gymleerkrachten worden kinderen hier in staat gesteld hun bewegingsmogelijkheden te verruimen.

TEKST KAREL VERWEIJ

Dit artikel beschrijft allereerst de bedoelingen, de werkwijze en de effecten van deze bijzondere bewegingspraktijk. Vervolgens wordt gezocht naar verklaringen voor de wel en niet gerealiseerde resultaten. De tekst sluit af met een antwoord op de vraag of en zo ja welke bijdrage Club Extra in de toekomst kan leveren aan de integratie van kinderen die moeilijk thuis raken in onze bewegingscultuur.

Van dit artikel staat een uitgebreide versie op de website. Te vinden op kvlomagazine.nl

Bedoelingen en doelgroep

Moeilijk bewegen lerende kinderen hebben voordat ze zich op Club Extra aanmelden vaak nog weinig succes en plezier ervaren. Allereerst wil Club Extra deze kinderen daarom succes in bewegen geven, zodat ze plezier krijgen en ontvankelijk raken om te leren bewegen. Een tweede en derde bedoeling is dat kinderen hun bewegingsachterstanden inlopen en doorstromen naar een gewone sportvereniging. Zwakke bewegers zijn namelijk veelal niet vaardig genoeg om met leeftijdsgenoten deel te nemen aan bewegingsactiviteiten. Het verminderen of wegwerken van

de achterstanden stelt hen in staat, net als andere kinderen deel te nemen op sportclubs. De tweede doelstelling leidt op Club Extra tot een werving van kinderen met (aanzienlijke) leerachterstanden die gemotiveerd zijn om deze te verminderen. Toch blijken de professionals op Club Extra om twee redenen terughoudend in het zo omgrenzen van de doelgroep. Ten eerste is het ongewenst dat kinderen hun lidmaatschap gaan toeschrijven aan een manco dat ze (zouden) hebben. Ten tweede is een deel van de kinderen die zich bij Club Extra aanmeldt eerder op gewone sportverenigingen uitgevoerd geraakt. Omdat deze uitsluiting zich op Club Extra niet mag herhalen plooit de club zich naar de behoeften van deelnemers. Het accent op inclusie veroorzaakt heterogene Club Extra-groepen.

Werkwijze

Kinderen doorlopen op Club Extra vier fasen. Eerst stelt het kader vast of de vereniging het kind iets kan bieden (instroom). Daarna bepaalt de lesgever het bewegingsniveau van het kind (niveauuiding). Vervolgens vindt verbetering van het bewegen plaats (niveauverbetering). Tot slot wordt een plaats gezocht bij een voor het kind

►
*Met hulp van
medeleerling
en dan...alleen*

kansrijke sportvereniging (uitstroom). Voor de vormgeving van de tweede en derde fase is geen werkplan voorradig. Al doende en samen met kinderen geeft de lesgever de bewegingspraktijk in een cyclisch proces vorm. In de praktijk is zo een werkwijze ontstaan die er als volgt uitziet: voor de les richt de lesgever de gymzaal in met materiaal-opstellingen. Aan het begin van de les ontvangt de lesgever de kinderen op informele wijze in een kring en luistert naar wat zij inbrengen. Daarna wordt informatie over de les verstrekt:

- Welke richtlijnen voor bewegingsuitvoeringen gelden er?
- Hoe kunnen de opstellingen en/of activiteiten makkelijker en moeilijker worden gemaakt?
- Mogen de kinderen vrij kiezen uit het aanbod of zijn er een aantal activiteiten verplicht?
- Maken kinderen individueel keuzes of nemen ze deel in groepjes?

Tijdens de les betreft de lesgever kinderen bij elkaar door hen, bijvoorbeeld, aan elkaar te laten voordoen wat ze hebben geleerd. De vele beurten, de ruimte voor eigen keuzes, het veel herhalen van activiteiten, de geijkte regelingen en het zelf aanpassen van opstellingen en activiteiten tijdens de les spreken kinderen op hun mogelijkheden aan en maken dat kinderen ook zonder tussenkomst van de lesgever leren bewegen. Het niveau van kinderen verbetert hierbij terloops door activiteiten stapje voor stapje moeilijker te maken. Cruciaal daarbij is dat kinderen ruimte wordt geboden om eigen keuzes te maken. Ze ervaren hierdoor dat de controle over hun leeromgeving in hen zelf ligt en dat ze niet zijn overgeleverd aan de overredende directieven van lesgevers. Dit geeft hen 'lucht' en biedt hen ruimte om eigen leerwensen te ervaren en te genieten van mogelijkheden die ze op eigen kracht realiseren.

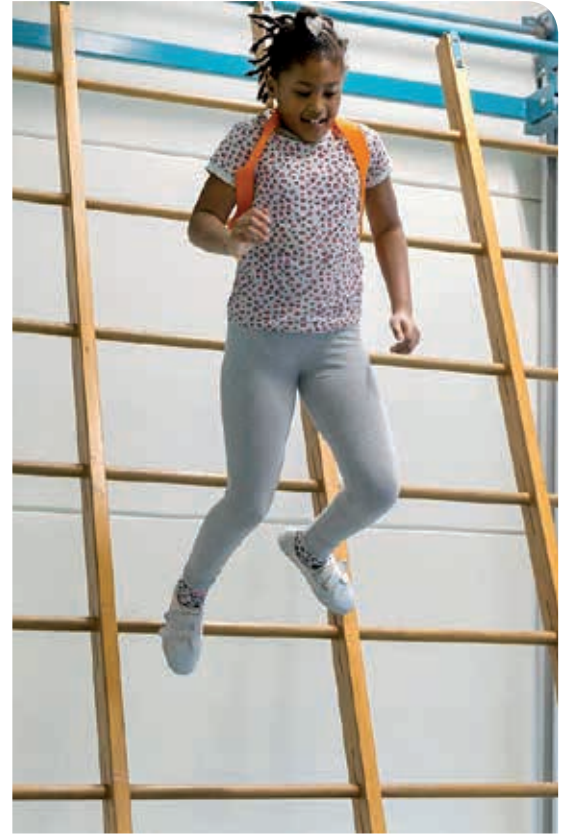
Effectevaluatie

Slaagt Club Extra erin om haar leden plezier in sport en bewegen te laten krijgen, vermindert hun bewegingsachterstand en stromen zij door naar gewone sportverenigingen?

Het enige experimentele onderzoek naar de psychosociale effecten van deelname aan Club Extra (TNO Kwaliteit van Leven, 2005) geeft antwoord op deze vraag. De conclusie van dit onderzoek is dat "Het merendeel van de kinderen uit de experimentele groep met plezier naar ClubExtra ging. Deelname aan ClubExtra heeft echter niet geleid tot een significante verbetering van de sociale en motorische competentiebeleving en evenmin tot een significante verbetering van de motorische ontwikkeling van de experimentele groep ten opzichte van de controlegroep. Op attitude, intentie en sportparticipatie kon eveneens geen significant effect worden aangetoond gedurende de onderzoeksperiode." (De Vries et al., 2005, p. 5). Volgens dit onderzoek realiseert Club Extra haar doelstellingen gedeeltelijk. Lesdeelname leidt wel tot plezier in bewegen maar niet tot verkleining van de bewegingsachterstand en toename van de sportparticipatie.

Mogelijke verklaringen voor de (beperkte) doelrealisatie

Kinderen ervaren waarschijnlijk plezier op Club Extra omdat activiteiten hier bij hen lukken. Deze succeservaringen lijken te worden bevorderd doordat lesgevers met kinderen een goede band ontwikkelen. Lesgevers prijzen de kinderen voor wat is gelukt en zijn bereid zich in te leven en de activiteiten aan te passen aan de leefwereld en mogelijkheden van de kinderen. (Van Doodewaard & Bosscher, 2008).

▲ *Succeservaring en plezier*

Waarom leidt Club Extra dan niet tot een kleinere bewegingsachterstand en een grotere sportparticipatie? Enkele veronderstellingen. Allereerst is het zeer wel mogelijk dat de afzonderlijke opvang van achterstandskinderen op Club Extra veroorzaakt dat zij minder vooruitgaan dan kinderen in de jeugdsport. Doordat de 'achterblijvers' aan de jeugdsport zijn onttrokken kan deze praktijk meer op maat van de wel aanwezige, getalenteerdere kinderen worden vormgegeven. Niet gehinderd door bewegingszwakkere kinderen kunnen zij hier op eigen niveau en tempo leren bewegen. Per saldo zouden hierdoor de niveaoverschillen met Club Extra-kinderen wel eens kunnen toemen. Het ongewenste gevolg van Club Extra is dan dat het terugbrengen van deze kinderen op het niveau van leeftijdsgenoten in sportverenigingen steeds verder uit zicht raakt. De ontoegankelijkheid van sportverenigingen voor kinderen met een bewegingsachterstand neemt toe.

Een tweede mogelijke reden voor het niet bereiken van beide doelstellingen is de manier waarop de lessen op Club Extra zijn ingericht. Zoals we zagen is er in deze lessen voor kinderen veel ruimte om te kiezen uit een steeds wisselend aanbod van niet al te moeilijke bewegingsactiviteiten (zie het YouTube-filmpje 'promo film lessenmix club extra 2014'). Deze activiteiten stammen uit het bewegingsonderwijs en meestal niet uit de jeugdsport. Het aanbod lijkt te worden ingericht om aan de mogelijkheden van de kinde-

ren tegemoet te komen en niet om hen te laten voldoen aan de eisen die sportactiviteiten stellen. In dit licht kan Adri Vermeer het onvermogen van Club Extra om de motorische ontwikkeling te bevorderen toeschrijven aan verkeerde activiteitskeuzes, teveel nadruk op succeservaringen en onvoldoende herhaling van nog niet beheerste activiteiten: "Veel onderzoek heeft inmiddels al aangetoond dat alleen specifieke oefenprogramma's een vooruitgang in de motoriek laten zien (...) Kan een kind niet fietsen, ga dan fietsen en niet over de evenwichtsbalk lopen. Met andere woorden, oefen dat wat je niet kan, doe dit heel regelmatig en gericht en bij voorkeur meerdere keren per week." (Vlastuin, 2005, pp. 25, 27). Bewegingsachterstanden verminderen dus door veelvuldig, in een kort tijdsbestek die bewegingsvaardigheden te oefenen die niet worden beheerst. Dit gebeurt niet op Club Extra. In plaats van nog niet beheerste vaardigheden te oefenen mogen kinderen hier activiteiten doen die hen aanspreken. Het valt niet te verwachten dat kinderen in deze betekenisvolle inrichting vanuit zichzelf herhaaldelijk bewegingsvaardigheden gaan oefenen die ze niet beheersen.

Een derde reden voor de beperkte doelrealisering kan de gemêleerde samenstelling van Club Extra-groepen zijn. Door de inconsequente toepassing van selectiecriteria herbergen de lesgroepen kinderen waarbij de bewegingsachterstand niet de kernproblematiek is. Zo worden beperkt

communicerende kinderen geplaatst om met andere kinderen te leren samenwerken. Het valt te verwachten dat de lessen deze problematieken activeren en dat de aandacht die ze opeisen verhindert dat er systematisch aan de bewegingsachterstanden wordt gewerkt.

Cultuurverschillen

Dat Club Extra geen significant effect op de sportparticipatie van haar (ex-)leden uitoefent kan niet enkel worden geweten aan bovengenoemde factoren. Veel meer lijken de cultuurverschillen van Club Extra en jeugdsport een overdrachtsrelatie in de weg te staan. Ontwerpen op Club Extra professionals bewegingsactiviteiten met het oog op de mogelijkheden en wensen van kinderen met een bewegingsachterstand. In de jeugdsport trainen vrijwilligers meer getalenteerde kinderen om deel te nemen aan wedstrijden in gestandaardiseerde bewegingsactiviteiten. Daar waar Club Extra persoonlijke ontwikkeling centraal stelt, richt jeugdsport zich veeleer op optimalisering van winstkansen. Deze verschillen in aanmerking nemend valt niet te verwachten dat Club Extra de jeugdsportparticipatie van bewegingsarme kinderen kan vergroten.

De toekomst van Club Extra

Bij nader inzien vertoont Club Extra veel meer overeenkomsten met het bewegingsonderwijs dan met de jeugdsport. Het omni-karakter, de ontwerpende, insluitende benadering en de sociaal-constructivistische werkwijze maken deze vereniging tot een vreemde eend in de bijt van de sportwereld. Het thuis dat Club Extra kwetsbare kinderen al vele jaren zo prachtig biedt kan daarom waarschijnlijk het beste worden geborgd in de 'Brede School'. Hier kan Club Extra aansluiting vinden bij het bewegingsonderwijs, de sport en de jeugdzorg. Wat mij betreft creëren deze partijen met vereende krachten in de naschoolse ruimte een innovatief bewegingsverband met de volgende kenmerken: bewegen centraal, brede ontwikkeling, iedereen welkom, recht doen aan verschillen, appelleren aan verantwoordelijkheid, succeservaringen bieden, onbezorgd genieten, 'uitstaan' naar anderen, ook competitief en - toch ook niet onbelangrijk - met een meebeslissingsrecht voor kinderen.

Arnold Consten, Harry Danes, Jantine Geleijnse, Chris Hazelebach, Willem Plomp, Wilma Tjalsma, bedankt voor jullie commentaar.

Bronnen

Doodewaard, C. van, Bosscher, R. (2008). *Succesbepalende factoren van ClubExtra Zwolle voor kinderen met bewegingsachterstand*. Zwolle: Lectoraat Beweging en Gedragsbeïnvloeding / Christelijke Hogeschool Windesheim.

Vlastuin, M. (2005). Een hekel aan gym? ClubExtra brengt kinderen in beweging. *Balans Magazine – tijdschrift over leer-, ontwikkelings- en gedragsstoornissen*, 18, 7, pp. 24-27.

Vries, S.I. de, Ooijendijk, W.T.M., Stiggelbout, M., Hopman-Rock, M. (2005). *ClubExtra – Effectevaluatie van een beweegprogramma voor kinderen met een motorische achterstand*. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven.

Contact

K1.verweij@hetnet.nl

Foto's

Anita Riemersma

Kernwoorden

bewegingspraktijk, bewegingsachterstand, jeugdsportparticipatie